

13. Зробити стабільним фінансування галузей соціальної інфраструктури та соціальних програм, гарантувати всім громадянам медичну допомогу, соціальне обслуговування, освіту, культуру і спорт.

14. Створювати сприятливі умови для залучення до викладацької методичної діяльності кваліфікованих учених і спеціалістів.

15. Розробляти навчальні плани та програми підготовки підприємців залежно від рівня їхньої базової підготовки, термінів навчання, галузевої спеціалізації, включаючи програми для навчальних закладів.

16. Створювати централізовані центри професійно-виробничої підготовки та перепідготовки підприємців для громадян, які вивільняються з різних галузей народного господарства та військової служби.

17. Налагоджувати ділові контакти з зарубіжними партнерами, включаючи міжнародні організації, державні органи та навчальні заклади.

Наступна група факторів макросередовища, які, на думку експертів, з меншою силою впливають на діяльність обраних підприємств, – це технологічні та міжнародні.

Полтавська область – одна із складових великої соціально-економічної системи держави. Тому процеси, що проходять в державі, не залишили осторонь науково-промисловий потенціал області, як і потенціали інших регіонів України. Саме тому програма відродження національної економіки держави повинна керуватись програмами реанімації економік кожного окремо взятого регіону.

Література

1. Бакало Н.В. Значення та розвиток малого бізнесу на Україні / Н.В. Бакало // Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: Традиційна (четверта) міжнародна наукова конференція. Донецьк, 9.12.2003 р. – Донецьк, 2003. – С. 180–183.

2. Бакало Н.В. Соціально-демографічний розвиток Полтавського регіону і його вплив на систему управління підприємств малого бізнесу / Н.В. Бакало // Регіональні перспективи. – 2004. – № 3–5. – С. 345 – 348.

3. Бакало Н.В. Процедура організаційного забезпечення аналізу впливу факторів макросередовища на діяльність малих підприємств / Н.В. Бакало // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2008. – № 2.-С. 84 – 86.

Рецензент докт. екон. наук, професор І.А. Маркіна

336.71 (477)

Срібний В.І., к.е.н., м. Сімферополь

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ДЛЯ
ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ**

Наявність в Україні крупного промислового виробництва, що не має довготривалих орієнтирів, наявність крупних наукоємних виробництв з перспективами розвитку, успішний світовий досвід функціонування структур, аналогічних фінансово-промислових груп (ФПГ), наявність великої кількості підприємств, раніше зв'язаних в єдині виробничі комплекси (цикли), а також науковий інтерес до реалізації ідеї інтеграції фінансового і промислового капіталів є об'єктивними передумовами виникнення інтеграційного інституту.

Калугін С.П. вважає, що, купуючи ресурси на кредитному ринку та продаючи їх підприємствам, банки здійснюють прямий вплив на розвиток економіки регіону [1, с.43–46]. На думку Сухова М.І., незважаючи на нерівномірний розподіл капіталу серед банківських установ, перед банківською системою проблема капіталізації гостро не стоїть [2, с.9–11]. Петренко Т.М. стверджує, що нарощування капіталу – одна з першочергових завдань банків, вирішення якої дозволить збільшити обсяги активних операцій [3, с. 9–14]. О. Сугоняко, проаналізувавши динаміку основних показників діяльності банківських установ, визначив тенденцію відставання темпів капіталізації від темпів зростання активів і пасивів [4, с. 34–36]. В. Кротюк, О. Кіреєв, Г. Карчева відмітили, що частка банківського капіталу в сукупному обсязі ресурсів банків є незначною [5, с. 2–8].

Метою статті є розгляд основних напрямів інтеграції комерційних банків України для здійснення проектного фінансування, визначення переваги інтеграції комерційних банків, розгляд

основних особливостей інтеграції комерційних банків в Україні, виділення основних типів фінансово-промислових груп, які створені за участю комерційних банків.

Комерційні банки управляють не лише грошовими і фінансовими потоками, але формують і регулюють величезні масиви потоків інформації, велика частка яких є в грошовій формі (оцінці). Така інформаційно-аналітична система, посилена фінансовою потужністю, понад усе підходить для управління інтегрованим капіталом самих банків, фінансових структур і корпорацій. Реальний контроль над економічною системою досягається не лише володінням контрольного пакету акцій підприємств, але все більше через управління інформаційними зв'язками. Банку для досягнення реального контролю і управління над певною компанією досить придбати невеликий пакет її акцій, що забезпечує інформаційну участь в її діяльності, підкріплений аналогічною участю в капіталі засновників і партнерів даної компанії і можливістю управління інформаційною інфраструктурою компанії.

Можна виділити чотири основні напрями банківської інтеграції. Перше – це інтеграція банків з іншими суб'єктами економіки для збереження нормального відтворювального циклу, забезпечення його оборотними коштами і інтеграційними інвестиціями. На цій стадії в результаті тривалої і постійної взаємодії кредитних організацій і підприємств однієї галузі або предмету діяльності у банків виникають специфічні, низьколіквідні, пов'язані з даним відтворювальним процесом активи, що є важливим чинником для продовження інтеграції банків з підприємствами даного відтворювального циклу. Банки можуть інтегруватися в різних формах з промисловими, торговими, науковими організаціями, зв'язаними принципами управління відтворювальним циклом. Така інтеграція є характерною для спеціалізованих галузей, хоча в ній нерідко беруть участь і так звані «універсальні» банки.

Вертикальна інтеграція банків з підприємствами, вбудованими в певні виробничі ланцюжки, дозволяє підвищити гарантію своєчасного повернення кредитів, фіксувати вищий рівень їх прибутковості, збільшити мобільність фінансових ресурсів, що розширює кількість стратегій банку. Забезпечується раціоналізація інформаційно-фінансових витрат за рахунок спільного проведення НЮКР, об'єднання маркетингових, консультативно-юридичних і інших служб. Відбувається мінімізація трансакційних витрат, поліпшення системи управління, координація зусиль щодо просування товарів і послуг. Така інтеграційна структура може створюватися для реалізації схем проектного фінансування.

Можливий і зворотний процес. Підприємства, зв'язані вищезгаданим чином, спільно створюють комерційний банк, призначений для обслуговування окремої галузі. Інші підприємства цікавлять ці комерційні банки лише як ресурсні донори. Даний вид інтеграції не зможе застосовуватися в Україні. Це підтверджує практика: більшість створених так само банків не змогли вижити.

Другий напрям – горизонтальна інтеграція. Це об'єднання комерційних банків, страхових, інвестиційних і фінансових компаній, пенсійних, інвестиційних, пайових і інших фондів як вітчизняних, так і іноземних. Створення таких структур здійснюється за принципом інтегрованості (злиття капіталів, розподіл повноважень та обов'язків серед учасників структури і т.і.). Такі інтеграційні форми зазвичай створюються як повний або частковий холдинг для організації діяльності на фінансових, товарних і інших ринках, і проведення складних фінансових схем за участю інтеграційних інвестицій. Подібна інтеграція необхідна для створення ефективної системи для перерозподілу мобільних (перш за все фінансових) ресурсів внаслідок нерівномірності розвитку ринків. Це об'єднання різних кредитно-фінансових структур, обслуговуючих клієнтів неоднакової виробничої орієнтації.

Третій напрям – інтеграція банків між собою. Економічні умови України спонукають малі і середні банки до створення інтеграційних форм при збереженні юридичної і господарської самостійності, що сприяє їх виживанню і підвищує їх конкурентоспроможність. Закон «Про банки і банківську діяльність» - єдиний закон, що регламентує діяльність холдингів і банківських груп, який вирішує створення банківських груп для вирішення сумісних завдань (сумісного здійснення банківських операцій). Холдинги створюються шляхом: отримання кредитною організацією переважаної участі в статутному капіталі одній (декількох кредитних організацій); відповідно до ув'язненого одній (декількома кредитними організаціями) договором можливості право вирішального голосу. Цивільним кодексом України інтеграційні процеси обмежені лише дочірніми і залежними суспільствами.

Інтеграція фінансових структур виражається в злитті і поглинанні банків, участь комерційних банків в капіталах один одного. Малі і середні банки приєднуються як філії під загрозою банкрутства

до могутніших, стійкіших банок. Приєднання банків відбувається за бажанням сильнішого банку використовувати можливості (клієнти, кадри, приміщення і т.і.) іншого банку, що потрапив у важкий економічний стан. Злиття банків відбувається, найчастіше, за бажанням двох або більше кредитних організацій об'єднати свої зусилля для заняття «вищої ніші» і відповідно рейтингу кредитних організацій. При цьому злиття може дати позитивний результат лише за умови, що хоча би одна кредитна організація була фінансово стійкою. Для здійснення конкретних проектів були створені банківські консорціуми.

Укрупнення банків дозволяє вирішити ряд актуальних як для самих банків, так і для клієнтів проблем: зниження прибутковості активів банків; низька якість кредитного портфеля; недостатня диверсифікація кредитного портфеля; ризик відставання від інших швидко зростаючих банків; відсутність у окремих банків міжрегіональних зв'язків; відставання доступу до нових ринків; потреба в розширенні асортименту пропонованих послуг; вирішення проблем кадрового забезпечення діяльності банків.

При інтеграції банків між собою (злиття фінансових ресурсів і реалізація інтеграційних інвестицій) вони можуть брати участь в системі проектного фінансування і розробляти схеми кредитування дорогих інвестиційних проектів без загрози ліквідності капіталу банку. Це сприятиме «виживанню» малих і середніх банків і підвищенню їх конкурентоспроможності.

Перевагами інтеграції комерційних банків є:

1) використовуючи горизонтальну міжбанківську інтеграцію, можна частково зменшити умовно-постійні витрати і знизити операційні і інші змінні. Банки, об'єднавши деякі свої служби, провівши часткову спеціалізацію операційної діяльності і раціоналізацію використання основних коштів, мають можливість помітно знизити витрати на вміст будівель, транспортні витрати, витрати на охорону і т.і.;

2) інтеграція банків між собою і з іншими фінансовими структурами, дозволяє підвищити ефективність роботи на фінансових ринках, збільшити прибутковість на ринках зобов'язань, корпоративних цінних паперів і т.і. за рахунок об'єднання фінансових ресурсів, взаємного консультування і спільного використання інформації про стан фінансових ринків;

3) вертикальна інтеграція банків з організаціями, що входять в певні відтворювальні об'єднання, дозволить значно підвищити гарантованість своєчасного повернення наданих банком кредитів, фіксувати достатньо високий рівень прибутковості на ринку кредитів, збільшити мобільність фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні банків, і тим самим розширити безліч його стратегій;

4) вертикальна інтеграція забезпечує раціоналізацію інформаційно-фінансових витрат за рахунок спільного проведення НІОКР, об'єднання маркетингової і консультативно-юридичною служб, поліпшення системи управління, координацію зусиль щодо просування товарів і послуг на ринки. Горизонтальна інтеграція також сприяє зменшенню інформаційних витрат, при спільному освоєнні нових інформаційних і фінансових технологій, розробці і здійсненню складних фінансових схем.

5) вертикальна і горизонтальна інтеграції підвищують престиж банку, що дозволяє привернути більше фінансових ресурсів.

Сенс фінансово-промислової інтеграції полягає в пошуку необхідного обсягу інвестицій під наявний проект (модернізацію виробництва і т.і.). Формування ФПГ служить саме реалізації цього принципу (принципу інтегрованості). До того ж, досягається зниження ризику вкладень в розвиток галузей, що інвестуються. Це основні умови участі комерційних банків в системі проектного фінансування.

Передумови формування ФПГ, серед яких виділяються мотиви зацікавлених в створенні господарського інституту суб'єктів:

1. Прагнення комерційних банків за відносно невеликі кошти придбати контроль над ресурсами підприємства з метою їх комерційного використання, або з метою підвищення капіталізації підприємства для подальшого його перепродажу (безпосередньо або через купівлю акцій).

2. Схильність підприємств і комерційних банків шляхом об'єднання капіталів монополізувати прибуткові сектори товарного ринку (нафтовидобуток).

3. Прагнення місцевих органів управління об'єднати зусилля банків, підприємств і промисловців регіону з метою запобігання перекачуванню фінансових ресурсів в столицю, а також підвищення рентабельності виробництва і, отже, поповнення за рахунок цього місцевих бюджетів.

4. Можливість врегулювання проблем неплатежів у взаєморозрахунках за допомогою консолідації розрахункових механізмів підприємств, що мають стійкі виробничо-комерційні зв'язки.

5. Прагнення мати реальні важелі дії на підприємства, що кредитуються банком, більш повно оглядати і впливати на їх фінансове становище.

6. Бажання отримати інвестиційні ресурси і пільги від державних органів управління після придбання (реєстрації) статусу ФПГ.

Таким чином, при створенні ФПГ знаходять своє практичне вираження в принципі інтегрованості. Точка зору на суб'єктивні передумови формування ринкового інституту ФПГ не претендує на беззастережну об'єктивність і коректність і є лише відображенням недоліків, властивих сучасному етапу консолідації капіталів.

Формування ФПГ визначається також макроекономічним станом, масштабом і галузевою структурою промислового виробництва, ситуацією на внутрішніх і зовнішніх ринках. Відсутність нормативної бази призвела до того, що банки, що входять до складу ФПГ, займалися не вирішенням інвестиційних проблем, а спекулятивними операціями. Банки спочатку спекулювали у сфері приватизації (величезний потік купівлі-продажу ваучерів ініціювався і підтримувався банками), потім банки, використовуючи різні «гіньові» фінансові схеми, спекулювали на ринку різних грошових пірамід. Ще однією специфікою українських ФПГ є те, що комерційні банки є не лише інвесторами, гарантами і кредиторами, але і основними ініціаторами створення ФПГ. Оскільки банк може виступати як основний ініціатор ФПГ, він має бути інвестиційним, тобто структурою, особливим посередником, що зводить разом інвесторів і ефективні інвестиційні проекти, що представляються акціонерними компаніями, що допомагає обом сторонам здійснювати операцію.

Можна виділити п'ять типів ФПГ, що створюються за участю комерційних банків:

1. ФПГ на основі крупного банку. Торговий або промисловий капітал фондував банк (фінансову групу), який створює різні дочірні організації з метою налагодження зв'язків з промисловістю. Такий тип ФПГ не прийнятний для України, оскільки в Україні немає достатньо крупного банку, здатного узяти на себе значні витрати і ризики, пов'язані з реалізацією дорогих інвестиційних проектів, а саме це передбачає проектне фінансування.

2. ФПГ на основі підприємств, зв'язаних технологічним процесом за участю одного або декількох комерційних банків. Створюються в офіційному порядку за ініціативою промислових підприємств. Даний вид інтеграції не може здійснюватися в Україні. І це підтверджує практика – більшість створених так само банків не змогли вижити.

3. ФПГ, що створюються для реалізації конкретних інвестиційних проектів. Оскільки створення і реєстрації ФПГ – це складна і коштовна процедура, то створення ФПГ для реалізації конкретних інвестиційних проектів недоцільно. Необхідно створювати ФПГ за участю банків, які постійно здійснюватимуть проектне фінансування, і займатимуться реалізацією інвестиційних проектів протягом тривалого часу. Інакше, створення таких ФПГ не вигідно банкам.

4. Регіональні ФПГ. В них входять регіональні банки і розташовані в регіоні підприємства. Останні стають клієнтами банку в процесі отримання кредитів і депозитного обслуговування. Банк здійснює скупку і посилене розміщення акцій регіональних підприємств за межами регіону, і поступово починає формувати промислове ядро майбутньої ФПГ. Даний тип ФПГ може успішно займатися реалізацією схем проектного фінансування.

5. Міждержавні ФПГ (МФПГ), розвиток яких зв'язаний з подоланням істотних труднощів, і, перш за все, із-за некоректності і незіставності міждержавної договірно-правової бази. Проблеми, що стоять перед економікою України, не дають можливості задовольнити виниклий інвестиційний попит тільки через створення ФПГ, щоб консолідувати фінансові ресурси всієї групи для вирішення своїх інвестиційних завдань або за рахунок залучення ресурсів міжнародних фінансових інститутів.

На даний момент часу українським комерційним банкам необхідно створювати не ФПГ, а інтеграційні структури за участю горизонтального і вертикально взаємозв'язаних між собою підприємств, інвестиційних і страхових компаній, торговельних організацій за принципом інтегрованості. Саме це допоможе реалізувати схеми проектного фінансування найефективніше.

Завдяки знанню можливих джерел фінансування (інтеграції інвестицій), напрямів вкладення капіталу, форм фінансування операції, інвестиційний банк, який є організатором ФПГ, може сприяти значному скороченню витрат і інвесторів, і компаній, одержуючих інвестиції.

Окрім посилення взаємодії банків з промисловістю, вітчизняна економіка потребує якісного технологічного прориву. Забезпечити прорив, в умовах відсутності фінансування науки державою, можна лише за допомогою інтеграції банків з НДІ у формі створення асоціацій, союзів, науково-фінансових груп і т.і. Перевагами такої інтеграції для банків є:

- 1) додатково притягування грошових ресурсів;
- 2) можливість проведення перспективних операцій і впровадження сучасних фінансових схем;

3) проведення науковими організаціями експертизи проектів підвищує їх інвестиційну привабливість, знижує ризик інвестиційних вкладень, тобто створюються необхідні умови для здійснення комерційними банками проектного фінансування інвестиційних проектів за участю інтеграційних інвестицій;

4) зростання престижу банку в очах клієнтів, включаючи зарубіжних партнерів. Банки можуть створювати об'єднання не лише за участю зарубіжних банків, але і за участю зарубіжних постачальників обладнання, іноземних страхових компаній і т.і., тобто розширювати коло учасників-суб'єктів проектного фінансування;

5) отримання престижних премій науковими організаціями, що діють під егідою банку, підвищує його рейтинг. А це впливає на зростання кола клієнтів банку і на розширення кола суб'єктів проектного фінансування за участю даного банку.

Література

1. Калугин С.П. Банковские кредиты – экономике региона / С.П. Калугин // Гроші і кредит. – 2002. – №9. – С. 43–46.
2. Сухов М.И. Рыночная дисциплина и взаимоотношения органа банковского надзора с кредитными организациями / М.И. Сухов // Деньги и кредит. – 2003. – №6. – С. 9–11.
3. Петленко Т.М. Проблемы капитализации коммерческих банков Украины / Т.М. Петленко // Перспективи розвитку фінансово-банківської системи: погляд у майбутнє: Зб. наук. доп. / Україн. акад. банк. справи. – Суми: Ініціатива, 1999. – 117 с.
4. Сугоняко О. Капіталізація банків: нова тенденція / О. Сугоняко // Вісник НБУ. – 2003. – №10. – С. 34-36.
5. Кротюк В. Банківська система України у 2001 році: проблеми, тенденції, перспективи / В.Кротюк, О. Кіреєв, Г. Карчева // Вісник НБУ. – 2002. – №3. – С. 2–8.

Рецензент докт. екон. наук, професор Ю.Н. Вороб'єв

477.75 (1-2/-4)

*Стефанюк О.Д., к.э.н.,
Национальная академия природоохранного
и курортного строительства, г. Симферополь*

ПОДХОДЫ К РЕАЛИЗАЦИИ НОВОЙ СХЕМЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ДЕЛЕНИЯ АР КРЫМ

Для совершенствования административно-территориального устройства региона, с целью сокращения количества дотационных регионов и обеспечения устойчивого регионального развития в целом, автором, предлагается экономическое обоснование целесообразности реализации новой схемы административно – территориального деления АР Крым. Необходимо отметить, что в Проекте постановления Верховной Рады АР Крым «О программе экономического и социального развития АР Крым на 2008 г.», одной из основных задач и мероприятий региональной политики, которые будут реализованы в рамках I этапа Государственной стратегии регионального развития на период до 2015 года, является проведение мониторинга показателей социально-экономического развития городов и районов для определения депрессивных территорий, с целью подготовки реализации программ регионального развития, предполагающих эффективное использование природно-ресурсного потенциала территории.

Учитывая, что АР Крым является территориальным образованием с явно выраженными контрастами в географическом положении, природно-климатических условиях, в наличии различных видов ресурсов [3, с. 54], учеными экономистами предлагается несколько подходов к экономическому районированию Крымского региона [4, 5, 6].

Целью статьи является анализ и обоснование подходов к реализации предлагаемой схемы административно-территориального деления АР Крым.

Реализация предложенной автором новой схемы административно – территориального деления АР Крым позволит выявить резервы республиканского бюджета, денежные средства которого в дальнейшем могут быть направлены на развитие социальной и экономической сфер жизнедеятельности населения обеспечивая, тем самым, устойчивое региональное развитие.